

Roman Dąbrowski
(Poznań)

MATERIAŁY MARIII ALEKSANDRY SMOCKIEWICZOWEJ
(1910-2006)
(P.III-126)

Strona | 1

Maria Aleksandra Smockiewicz urodziła się 20 stycznia 1910 r. w Mosinie koło Poznania jako córka Edmunda Ewert Krzemieniewskiego z zawodu aptekarza i Martyny z domu Pospieszalskiej.

Wkrótce po urodzeniu córki rodzina przeniosła się do Berlina, a po odzyskaniu przez Polskę niepodległości osiedliła się w 1919 r. w Poznaniu. Maria A. Smockiewicz naukę rozpoczęła w Berlinie, a potem kontynuowała w Poznaniu. Maturę uzyskała w 1928 r. w Państwowym Liceum i Gimnazjum Żeńskim im. Generałowej Zamoyskiej. W latach 1928-1933 studiowała chemię w Uniwersytecie Poznańskim (UP) uzyskując w 1933 r. tytuł magistra filozofii na podstawie pracy *Badania nad warunkami powstawania izochinidyny* wykonanej pod kierunkiem prof. dr Jerzego Suszki. W 1936 r. ukończyła też Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Poznaniu w klasie fortepianu.

W latach 1934-1937 pracowała w Katedrze Chemii Farmaceutycznej UP pod kierunkiem prof. K. Hrynakowskiego jako asystentka.

W czasie II wojny światowej pracowała w charakterze laborantki w Zakładzie Fizjologii Roślin (Gauversuchsanstalt für Pflanzenphysiologie) Uniwersytetu Rzeszy w Poznaniu.

Po wojnie kontynuowała pracę w Zakładzie Chemii Nieorganicznej i Analitycznej Wydziału Farmaceutycznego UP kolejno jako asystent, starszy asystent i adiunkt. W 1947 r. uzyskała na tej uczelni stopień naukowy doktora, po obronie pracy z zakresu chemii nieorganicznej pt. *Minerały miedzi jako katalizatory* opracowanej pod kierunkiem prof. Alfonsa Krause (w listopadzie 1999 r. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza nastąpiło odnowienie doktoratu). Od 1952 r. pracowała jako kierownik Pracowni Biochemicznej w Instytucie Balneoklimatycznym w Poznaniu (do 1960 r.).

Po roku 1950, w ramach zmian w systemie organizacyjnym szkolnictwa wyższego z Uniwersytetu Poznańskiego wyodrębniła się samodzielna odtąd uczelnia Akademia Medyczna (AM), do której otrzymała służbowy przydział pracy. Pracowała w Katedrze Chemii Nieorganicznej i Analitycznej na Wydziale Farmaceutycznym AM.

W 1952 r. został wszczęty przewód habilitacyjny Marii A. Smockiewiczowej na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Poznaniu na podstawie pracy *Chromatograficzne rozdzielenie witamin z grupy B*.

W kwietniu 1955 r. otrzymała nominację na docenta.

W lutym 1963 r. decyzją z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, zostaje służbowo przeniesiona do ówczesnej Wyższej Szkoły Ekonomicznej (WSE) w Poznaniu, obejmując kierownictwo Katedry Chemii Ogólnej i Analitycznej na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym. W latach 1966-1969 była prodziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego WSE. W latach 1969-1980 profesorem Instytutu Towaroznawstwa. Na wniosek władz tej uczelni w grudniu 1964 r. doc. Maria A. Smockiewiczowa uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w lutym 1972 r. profesora zwyczajnego. Współpracowała z instytutami resortowymi oraz z przemysłem farmaceutycznym – brała udział w licznych zjazdach naukowych krajowych i zagranicznych.

Uczestniczyła w pracach Komisji Nauk Chemicznych PAN w Poznaniu (członek prezydium) w latach 1978-1989 oraz w pracach Komisji Chromatograficznej PAN w Warszawie.

Na emeryturę przeszła w 1980 r., ale do końca życia pracowała naukowo.

Była m. in. członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (członek od 1955 r., w Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 1957 r., członek Wydziału Lekarskiego od 1959 r., Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego od 1962 r., sekretarz Komisji Farmaceutycznej w latach 1956-1963, przewodnicząca Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i członek Zarządu PTPN 1976-1991, członek honorowy od 1993 r.), Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Polskiego Towarzystwa Biochemicznego i Endokrynologicznego.

Zainteresowania naukowe Marii A. Smoczkiewicz dotyczyły przede wszystkim analityki chemicznej i biochemicznej. Zajmowała się także opracowaniem nowych metod oznaczania i izolacji pierwiastków śladowych i ciał czarnych w materiale biologicznym roślinnym i zwierzęcym; syntezą nowych pochodnych steroidowych i trójterpenowych.

Jest autorką i współautorką 230 publikacji w tym 9 książek i skryptów. M. in. *Analiza chemiczna hormonów sterydowych* (1961), *Metody chromatograficzne w badaniu leków* (1965), *Metody chromatograficzne w badaniu witamin* (1965), z J. Opieńską-Blauth, *Vademecum chromatograficzne* (1968), pod red. M. Szmytówny, *Balneochemia* (1970).

Była promotorem ok. 190 prac magisterskich, 9 doktoratów 3 habilitacji.

Maria Aleksandra Smoczkiewiczowa jest także autorką opracowania *Cmentarz zasłużonych na Wzgórzu św. Wojciecha w Poznaniu* (1982). Pisała też artykuły wspomnieniowe dotyczące historii jej rodziny i rodziny męża, a także związane z życiem codziennym Wielkopolski i Poznania.

Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982).

Była laureatem Nagrody Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego II stopnia (1966) oraz Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia (1975).

W 1936 r. wyszła za mąż za adwokata Mariana Smoczkiewicza i zamieszkali w Bydgoszczy. Małżeństwo miało jednego syna Mariana.

Zmarła 20 marca 2006 r. w Poznaniu. Została pochowana na Cmentarzu Komunalnym nr 2 na Junikowie (pole 8, kwatera 6 - grób rodzinny).

Materiały Marii Aleksandry Smoczkiewiczowej zostały przekazane w darze od autorki spuścizny w latach 2001-2002 i 2003 (nr księgi nabytków „B” 209, 228, 232), oraz od syna Mariana Smoczkiewicza w 2014 r. (nr księgi nabytków „B” 367). Porządkowaniem materiałów zajmował się Roman Dąbrowski. Prace zostały ukończone w 2014 r. Rozmiar zespołu wynosi 0,09 mb. Spuścizna zawiera materiały z lat 1931-2006. Została podzielona na 3 zasadnicze grupy zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie.

W grupie I liczącej 3 jednostki archiwalne znajdują się nieliczne materiały twórczości naukowej i działalności organizacyjnej z lat 1947-1995. Archiwalia zostały uporządkowane chronologicznie i rzeczowo.

W grupie II składającej się z 10 jednostek archiwalnych znajdują się materiały biograficzne oraz rodzinne z lat 1931-2006.

Grupa III, materiały osób obcych i załącznik z lat 1967-2001, składa się z 2 jednostek zawierających maszynopis dot. Haliny Cimino oraz artykuły autorki spuścizny zamieszczone w „Kronice Miasta Poznania” i „Kronice Wielkopolski”.

W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściznie nadano sygnaturę P.III-126. W Systemie Ewidencji Zasobu Archiwalnego SEZAM zespół otrzymał numer 86/0. Inwentarz liczy 15 jednostek archiwalnych. Dołączono do niego 1 aneks.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Marii Aleksandry Smoczkiewiczowej, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, sygn. P.III-126, j. a. 4, 5.
2. *Kto jest kim w Polsce*, 1984, *Informator Biograficzny. Edycja I*, Wyd. Interpress, Warszawa, s. 888.
3. *Kto jest kim w Poznaniu*, Poznań 1997, Wyd. Itaka, s.573.
4. *Złota Księga nauki polskiej*, 1999, s.304-305.
5. *O pani profesor Marii Smoczkiewiczowej Laudacja dziekana chemii prof. Henryka Koroniaka*, [w:] „Życie Uniwersyteckie UAM”, nr 11 (9), R. 2000, s. 10-13.
6. *Maria Aleksandra Smoczkiewiczowa*, [w:] Anita Magowska, *Poznańskie studia farmaceutyczne 1919-2002*, s.72. 4

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej, działalności organizacyjnej	1-3
II. Materiały biograficzne, rodzinne	4-13
III. Materiały osób obcych, załącznik	14-15
Aneks	1

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ, DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNEJ

1. *Minerały miedzi jako katalizatory*
Rozprawa doktorska
1947, masz., sz., k. 83+3 nlb.
2. *Prof. Konstanty Hrynakowski (1878-1938), zasłużony organizator farmacji w Poznaniu - w moich wspomnieniach*
Prof. Aleksander Lempka - w moich wspomnieniach
Artykuły z poprawkami autorskimi
1989, 1995, masz., kkp., l., k. 33
Druk., [w:] „Kronika Miasta Poznania”, 1992, nr 1-2, s.164-170, tamże, 1995, nr 2, s.255-261
3. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*
Notatki Komisji farmaceutycznej PTPN
1962, rkp., masz., l., k.15

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE, RODZINNE

4. *Dokumenty osobiste*
Życiorys, zestawienie bibliografii prac własnych
1991, 1999, kkp., l., k. 29
5. *Dokumenty dotyczące pracy i działalności naukowej*
Nominacje, powołania, dokumenty osobiste,
nekrologi, korespondencja, fotografie ze studentami, współpracownikami
1931-2006, rkp., masz., kkp., druk., l., k. 20, fot.9

6. Odnowienie doktoratu
Wspomnienia z lat, które minęły
2000, kkp., l., k. 7, fot.1
7. *Ewertowie*
Wspomnienia o rodzinie ojca
2000, masz., kkp., l., k. 47
8. *Nasze rodzinne dzieciństwo w Berlinie*
Apteka w Mosinie
Teksty
2000-2001, masz., kkp., l., k. 22
9. *W rodzinnym gnieździe na Łazarzu (lata 1919-1939)*
Teksty
2001, masz., kkp., l., k.14+17 rys. i fot.
10. *Kaja i nasze wspólne losy*
Witold (napisane po jego śmierci 06.09.1990 dla jego córki
Zosi Ewert - Johns w Kanadzie)
Było ich czterech w naszej rodzinie
Wspomnienia o rodzeństwie
1993-2003, masz., kkp., l. i sz., k.87
11. *Martyna z Pospieszalskich Ewert Krzemieniewska. Dom*
rodzinny naszej mamy
Tekst
2000, masz., kkp., l., k.29
12. *Smockiewiczowie*
Tekst o rodzinie męża, zdjęcia, tablice genealogiczne, dokumenty, korespondencja
2002, masz., kkp., sz., k.73
13. *Smockiewiczowie*
Biogramy: Władysława, Stanisława, Heleny, Mariana,
Piotra, pisma Instytutu Pamięci Narodowej dotyczące męża Mariana Smockiewicza i
organizacji „Ojczyzna”
1999, masz., kkp., j. niem., pol., l., k.23

III. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH, ZAŁĄCZNIK

14. *Wacław Szulc, Jeszcze o agencie gestapo Halinie Cimino*
1967, kkp., l., k.4
Druk: „Żołnierz Wolności” 1967, Nr 259
15. *Maria A. Smockiewicz*
Prace drukowane
1992-2001, kkp., druk., l. i sz., k.68, zob. aneks 1

ANEKS 1

J. 15. Maria A Smoczkiewicz

Torf jako lek (w pięćdeciolecie śmierci prof. Marii Szmytówny 1903-1986), [w:] „Farmacja Polska”, R.1992, nr 4, s.261-268

Profesor Franciszek Adamanis (1900-1962)-zasłużony organizator powojennej farmacji w Poznaniu-w moich wspomnieniach, [w:] Kronika Miasta Poznania”, R.1992, nr 3-4, s.319-325

Państwowe Liceum i Gimnazjum Żeńskie im. Gen. Zamoyskiej, [w:] Kronika Miasta Poznania”, R. 1994, nr 1-2, s.380-392

Wspomnienia o korporacjach akademickich [w:] „Kronika Miasta Poznania” , R. 1994, nr ¾, s.491-505

Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Poznaniu w moich wspomnieniach , [w:] Kronika Miasta Poznania”, R. 1995, nr 4, s.389-403

Polsko-niemieckie losy rodziny z pogranicza nadnoteckiego, [w:] „Kronika Wielkopolski”, 2001, nr 4 (100), s.93-108

Profesor dr hab. Maria Szmytówna 1903-1986, [w:] „Balneologia Polska”, R. 1995, t.37, z.1, s.111-116